

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt fredag den 4. juni 2021

Sag BS-44401/2020-HJR

Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen
(advokat Rasmus Juvik, beskikket)

mod

Metroselskabet I/S
(advokat Jacob Schall Holberg)

I tidligere instans er afsagt kendelse af Østre Landsrets 10. afdeling den 3. juni 2020 (BS-16447/2019-OLR)

Dommerne Thomas Rørdam, Vibeke Rønne og Jan Schans Christensen har deltaget i denne afgørelse.

Påstande

Kærende, Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen, har nedlagt påstand om, at statskassen endeligt skal afholde det salær på i alt 80.000 kr. plus moms, som virksomhedens beskikkede advokat er blevet tilkendt for by- og landsret.

Indkærede, Metroselskabet I/S, har ikke udtalt sig i anledning af kæremålet.

Supplerende sagsfremstilling

Sagen angår refusion af udgifter til salær til statskassen i en sag, hvor den tabende part er meddelt pålæg om at føre sagen ved advokat i medfør af retsplejelovens § 259, stk. 2, og en sådan senere er beskikket efter retsplejelovens § 259, stk. 3, 2. pkt.

Kæremålet udspringer af en sag om erstatning for gener i forbindelse med byggeriet af metrolinjen Cityringen.

Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen anmodede i 2013 Ekspropriationskommissionen om erstatning for gener i forbindelse med Metroselskabet I/S' etablering af Nørrebro Metrostation.

Ekspropriationskommissionen tilkendte ved afgørelse af 3. september 2014 Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen en erstatning på 25.000 kr. samt 5.000 kr. til sagkyndig revisorbistand.

Metroselskabet indbragte sagen for Taksationskommissionen for Sjælland m.v., som ved afgørelse af 27. juni 2016 forhøjede erstatningen til 100.000 kr. og stadfæstede godtgørelsen til sagkyndig bistand på 5.000 kr.

Metroselskabet indbragte herefter ved stævning af 21. december 2016 sagen for Retten på Frederiksberg.

Retten på Frederiksberg traf den 19. januar 2018 afgørelse om at pålægge Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen at lade sagen udføre af advokat, jf. retsplejelovens § 259, stk. 2. Beslutningen blev truffet efter, at Kurant havde indsendt svarskrift, duplik og påstandsdokument henholdsvis den 5. februar 2017, 23. marts 2017 og 9. januar 2018. I Retten på Frederiksbergs kendelse af 19. januar 2018 hedder det bl.a.:

”Efter votering bestemte retten, at det henset til sagens karakter og indholdet af de foreliggende påstandsdokumenter ikke findes hensigtsmæssigt at behandle sagen, uden at sagsøgte har bistand af en advokat.

Retten pålagde herefter sagsøgte at lade sagen udføre af en advokat, jf. retsplejelovens § 259, stk. 2.

Efterkommes pålægget ikke, betragtes processkrifter, der indgives af sagsøgte efter pålæggets meddelelse, som ikke indgivne, ligesom sagsøgte anses for udeblevet fra de retsmøder, der afholdes efter pålæggets meddelelse, jf. retsplejelovens § 259, stk. 3.

...

Henset til sagens karakter og principielle aspekter tilkendegives det, at retten er indstillet på at beskikke en advokat for sagsøgte, hvis denne ikke selv har mulighed for at søge advokatbistand til sagen, jf. retsplejelovens § 259, stk. 3. I givet fald opfordres sagsøgte til hurtigst muligt at rette henvendelse til retten herom.”

Ved kendelse af 23. januar 2018 beskikkede Retten på Frederiksberg advokat for Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen.

Den 9. februar 2018 rettede den beskikkede advokat henvendelse til Retten på Frederiksberg med spørgsmål til muligheden for at nedlægge en selvstændig påstand. Af Retten på Frederiksbergs retsbog af 15. februar 2018 fremgår bl.a.:

”Der fremlagdes mail af 9. februar 2018 fra advokat Rasmus Juvik.

Retten bemærkede, at der ikke er meddelt fri proces for sagsøgte, idet retten ikke har kompetence hertil. Retten har alene beskikket advokat, hvilket indebærer, at statskassen som udgangspunkt afholder sagsøgtes advokatomkostninger under sagen, herunder til en eventuel selvstændig påstand.

Beskikkelsen dækker ikke sagsøgerens advokatomkostninger, såfremt sagsøgte på et senere tidspunkt bliver pålagt at betale disse omkostninger. Beskikkelsen dækker heller ikke retsafgift i forbindelse med nedlæggelse af en selvstændig påstand.”

Den 11. februar 2019 afsagde Retten på Frederiksberg dom i sagen og stadfæstede Taksationskommissionens afgørelse af 27. juni 2016. Om sagsomkostningerne fremgår bl.a. følgende af dommen:

”De pålagte sagsomkostninger skal betales til statskassen, da retten har beskikket advokat for Kurant Nørrebro Dæk Service, jf. retsplejelovens § 259, stk. 3, sidste pkt., jf. § 259, stk. 2.

...

Metroselskabet skal inden 14 dage til statskassen betale 30.000 kr. i sagsomkostninger. Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.”

På baggrund af en henvendelse fra den beskikkede advokat, Rasmus Juvik, forhøjede Retten på Frederiksberg ved retsbog af 15. februar 2019 det fastsatte salær til 50.000 kr.

Den 25. februar 2019 ankede Metroselskabet dommen til Østre Landsret.

Den 2. maj 2019 meddelte Østre Landsret Kurant Nørrebro Dæk advokatpålæg i medfør af retsplejelovens § 259, stk. 2, og beskikkede advokat Rasmus Juvik som advokat efter retsplejelovens § 259, stk. 3, 2. pkt. Følgende fremgår af retsbogen:

”Henset til sagens karakter finder landsretten det ikke muligt at behandle den på hensigtsmæssig måde, uden at Kurant Nørrebro Dæk Service v/Henrik Aagreen Larsen er repræsenteret af en advokat, hvorfor der meddeles et advokatpålæg i medfør af retsplejelovens § 259, stk. 2.

Idet Kurant Nørrebro Dæk Service v/Henrik Aagreen Larsens beskikkede advokat for byretten, advokat Rasmus Juvik, har oplyst, at hans klient af økonomiske grunde ikke selv vil antage en advokat, og idet landsretten finder, at der foreligger sådanne særlige hensyn som følge af sagens karakter, beskikkes advokat Rasmus Juvik også for landsretten som advokat for Kurant Nørrebro Dæk Service v/Henrik Aagreen Larsen i medfør af retsplejelovens § 259, stk. 3, 2. punktum.”

Den 6. maj 2020 blev der gennemført hovedforhandling i sagen. Af retsbogen fremgår bl.a.:

”Landsretten gjorde opmærksom på, at beskikkelsen af advokat Rasmus Juvik, ligesom for byretten, er sket i medfør af retsplejelovens § 259, stk. 3, 2. pkt., og at en sådan beskikkelse ikke svarer til beskikkelse ved fri proces. Skulle Kurant Nørrebro Dæk Service v/Henrik Aagreen Larsen tabe sagen, vil Kurant Nørrebro Dæk Service v/Henrik Aagreen Larsen således selv skulle betale pålagte sagsomkostninger til Metroselskabet I/S, ligesom Kurant Nørrebro Dæk Service v/Henrik Aagreen Larsen i så fald må imødesee at blive pålagt at betale det af statskassen udlagte salær til den beskikkede advokat.”

Advokat Rasmus Juvik sendte den 2. juni 2020 salæropgørelse til Østre Landsret og protesterede i den forbindelse over det af landsretten anførte angående afholdelse af udgifterne til salær.

Østre Landsret afsagde dom den 3. juni 2020, hvor Metroselskabets påstand blev taget til følge. Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen blev endvidere pålagt at betale 76.700 kr. i sagsomkostninger for begge retter til Metroselskabet.

Østre Landsret traf samme dag beslutning om, at Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen skulle refundere statskassen det til den beskikkede advokat tilkendte salær på 30.000 kr. plus moms og det salær, som byretten havde tilkendt den beskikkede advokat på 50.000 kr. plus moms. Af retsbogen fremgår bl.a.:

”Landsretten har den 2. juni 2020 kl. 13:03 modtaget indlæg om salær og eventuelt pålæg om refusion heraf fra advokat Rasmus Juvik.

Landsretten bemærker hertil og i fortsættelse af det under hovedforhandlingen tilkendegivne, at beskikkelsen for landsretten ligesom beskikkelsen for byretten må anses for at indebære, at Kurant Nørrebro Dæk Service v/Henrik Aagreen Larsen skal refundere statskassens udgifter til den beskikkede advokat, i det omfang retten træffer afgørelse herom efter princippet i retsplejelovens § 332, stk. 2, og i retsplejelovens § 260, stk. 11, jf. forarbejderne til retsplejelovens § 259, stk. 2 og 3, (bemærkningerne i §1 nr. 5, i lovforslag nr. 146 af 12. december 1968 om forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje. (Fri proces m.v.)).

...

Efter sagens udfald besluttede landsretten, at Kurant Nørrebro Dæk Service v/Henrik Aagreen Larsen skal refundere statskassen det til den beskikkede advokat tilkendte salær på 30.000 kr. med tillæg af moms og det salær, som byretten har tilkendt den beskikkede advokat på 50.000 kr. med tillæg af moms.

Den omstændighed, at det i advokatbeskikkelsen for byretten og landsretten beklageligvis ikke er anført, at Kurant Nørrebro Dæk Service v/Henrik Aagreen Larsen vil kunne blive pålagt at refundere statskassens udgifter til den beskikkede advokat, kan ikke føre til en ændret afgørelse. Det bemærkes herved, at retsvirkningerne af beskikkelsen må eller burde have stået klart for den beskikkede advokat."

Parternes synspunkter

Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen har til støtte for sin påstand principalt anført navnlig, at der efter retsplejelovens § 332, stk. 2, og princippet heri ikke ses anledning til, at retten skal pålægge Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen at refundere statskassen de til den beskikkede advokat udlagte udgifter. Advokatpålæg og beskikkelse i henhold til retsplejelovens § 259, stk. 2, og retsplejelovens § 259, stk. 3, 2. pkt., er meddelt, da sagen er af principiel karakter, og da Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen af økonomiske grunde ikke selv har villet antage en advokat til førelse af sagen. Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen er ikke tilkendt erstatning i sagen. Der er i retsplejelovens § 332, stk. 2, hjemmel til og efter ordlyden en formodning for, at statskassen ved en sag som den foreliggende afholder udgifter til den beskikkede advokat.

Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen har subsidiært anført navnlig, at hverken byret eller landsret i forbindelse med beskikkelsen har gjort det klart, at beskikkelsen skete på betingelse af, at parten erklærede sig villig til at godtgøre statskassen udgifterne herved og efter rettens bestemmelse stille sikkerhed for disse udgifter. Havde et sådant krav været stillet eller oplyst fra

rettens side, havde Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen afstået fra sagens førelse.

Det vil efter sagens samlede sammenhæng, dens principielle karakter og det forhold, at Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen ikke blev tilkendt erstatning i sagen være urimeligt, hvis Kurant Nørrebro Dæk skulle dække statskassens omkostninger til den beskikkede advokat.

Retsgrundlaget

Retsplejelovens § 259, stk. 2 og 3, lyder således:

”Stk. 2. Retten kan pålægge en part at lade sagen udføre af en advokat, dersom den ikke finder det muligt at behandle sagen på hensigtsmæssig måde, uden at parten har sådan bistand. Pålægget kan ikke indbringes for højere ret.

Stk. 3. Efterkommes et pålæg efter stk. 2 ikke, betragtes processkrifter, der indgives af parten efter pålæggets meddelelse, som ikke indgivne, ligesom parten anses for udeblevet fra de retsmøder, der afholdes efter pålæggets meddelelse. Hvor særlige hensyn taler derfor, kan retten dog beskikke parten en advokat.”

Bestemmelsen om advokatbeskikkelse blev indsat i retsplejelovens § 259 ved lov nr. 253 af 4. juni 1969. § 259, stk. 3, 2. og 3. pkt., fik følgende ordlyd:

”Hvor særlige hensyn taler derfor, kan retten dog beskikke parten en advokat. Om salær og godtgørelse for udlæg til den beskikkede advokat gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jfr. kapitel 31.”

I de specielle bemærkninger til § 259, stk. 3, 2. og 3. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 7), hedder det om advokatbeskikkelse bl.a. (Folketingstidende 1968-69, tillæg A, lovforslag nr. L 122, sp. 2897 f.):

”Formålet hermed er at give retten adgang til at afværge de uheldige følger, som en anvendelse af § 259, stk. 2, ellers kan medføre. Reglen er således ikke i første række givet af hensyn til parten, men derimod af hensyn til retten, der ikke bør tvinges til at medvirke til reelt utilfredsstillende resultater. Der vil i det her nævnte tilfælde formentlig ofte være anledning for retten til at gøre brug af den foreslåede bestemmelse i § 335 (forslagets nr. 9), således at det pålægges parten at refundere statskassen dennes udgifter i anledning af advokatbeskikkelsen.”

Lovforslaget byggede på betænkning nr. 404/1966 om ændring af reglerne om fri proces og organisation af den vederlagsfri retshjælp. I betænkningen hedder det om advokatbeskikkelse på s. 47-48 bl.a.:

”Formålet med denne regel er at give retten mulighed for at afværge de uheldige følger, som en anvendelse af de nuværende regler i § 259, stk. 2, i særlige tilfælde kan medføre. Reglen er altså ikke i første række givet af hensyn til vedkommende part, men derimod af hensyn til retten, der ikke bør tvinges til at medvirke til reelt utilfredsstillende resultater. I det omfang parten skønnes at have mulighed for at betale udgifterne i forbindelse med advokatens virksomhed, vil det være naturligt, at retten gør brug af den af udvalget foreslåede hjemmel til at pålægge parten at erstatte det offentlige dets udgifter i anledning af beskikkelsen.”

Ved lov nr. 554 af 24. juni 2005 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love, blev retsplejelovens § 259, stk. 3, 3. pkt., ophævet. I bemærkningerne til lovforslaget hedder det bl.a. (Folketingstidende 2004-05, tillæg A, lovforslag nr. L 132, s. 5538):

”4. Fri proces

4.1. Gældende ret

...

Endelig er der i en række tilfælde hjemmel til, at retten beskikker en advokat for en part, således at advokatens vederlag og udlæg betales af statskassen, jf. herom pkt. 4.1.8 nedenfor. En sådan advokatbeskikkelse betyder formelt ikke, at parten har fået bevilget fri proces, men reglerne om fri proces finder i et vist omfang tilsvarende anvendelse.

4.1.8. De ovenfor beskrevne regler om meddelelse af fri proces gælder også i indispositive sager, dvs. sager om ægteskab og forældremyndighed, faderskab, værgemål mv. Ved siden heraf er der imidlertid i en række tilfælde hjemmel til, at retten beskikker en advokat for en part, således at advokatens vederlag og udlæg betales af statskassen.

...

Ved advokatbeskikkelse efter de nævnte regler gælder i forhold til advokaten de samme regler om salær og godtgørelse for udlæg som ved bevilling af fri proces. Derimod er det ikke ganske afklaret, i hvilket omfang reglerne om fri proces i øvrigt kan anvendes. Det antages dog, at retsplejelovens § 335 finder tilsvarende anvendelse, jf. om denne bestemmelse pkt. 4.1.4 ovenfor.”

I lovforslagets specielle bemærkninger til § 259 hedder det bl.a. (Folketingstidende 2004-05, tillæg A, lovforslag nr. L 132, s. 5557 ff.):

”Til nr. 7 (§§ ... 259 ...)

”Reglerne i retsplejelovens kapitel 31 om salær og godtgørelse for udlæg til beskikkede advokater foreslås formuleret på en sådan måde, at det er uforment i andre kapitler i retsplejeloven at henvise særskilt til kapitel 31, for at disse regler skal finde anvendelse. I konsekvens heraf foreslås ... § 259, stk. 3, 3. pkt., ... ophævet. Der henvises til de foreslåede regler i retsplejelovens §§ 333 og 334 (lovforslagets § 1, nr. 9).”

I de specielle bemærkninger til nyaffattelsen af retsplejelovens kapitel 31 om retshjælp og fri proces, herunder bestemmelserne i § 333 og § 334, hedder det bl.a. (Folketingstidende 2004-05, tillæg A, lovforslag nr. L 132, s. 5557 ff.):

”§§ 333 og 334 indeholder regler om beskikkede advokater. Reglerne gælder, hvad enten advokaten beskikkes efter kapitel 31 eller efter regler i andre kapitler i retsplejeloven.

...

Til § 334

Bestemmelsen indeholder regler om den konkrete beskikkelse af advokat for en part, der har fri proces, jf. § 331, stk. 1, nr. 2, og om salær og godtgørelse for udlæg til advokaten. Bestemmelsen finder også anvendelse, når beskikkelse af advokat sker med hjemmel i andre regler i retsplejeloven.”

Retsplejelovens § 332, stk. 2, blev oprindeligt indført ved lov nr. 253 af 4. juni 1969 som § 335. Af de specielle bemærkninger til lovforslagets nr. 9 (retsplejelovens kapitel 31) er anført følgende vedrørende § 335 (Folketingstidende 1968-69, tillæg A, lovforslag nr. L 122, sp. 2901):

” ...

Bestemmelsen, der bortset fra redaktionelle ændringer svarer til lovudkastet, giver retten adgang til i særlige tilfælde at pålægge en part, der har fri proces, at refundere statskassen de udgifter, som statskassen har haft som følge af, at fri proces var meddelt. Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger under B, 4.”

Af de almindelige bemærkninger under punkt B, 4. fremgår bl.a. (Folketingstidende 1968-69, tillæg A, lovforslag nr. L 122, sp. 2894):

"4. Adgang til at pålægge parten at refundere statskassen dennes udgifter. Der åbnes adgang for retten til at pålægge en part, der har fri proces, helt eller delvis at erstatte statskassen dennes udgifter som følge af, at parten har fri proces. Bestemmelsen tænkes navnlig anvendt i tilfælde, hvor en part har opnået en væsentlig økonomisk fordel ved processen, eller hvor han har vildledt, administrationen i forbindelse med sit andragende om fri proces."

Lovforslaget bygger på betænkning nr. 404/1966 om ændring af reglerne om fri proces og organisationen af den vederlagsfri retshjælp. Heraf fremgår bl.a. på side 73 f.:

"Reglens praktiske anvendelsesområde vil dels blive de ret sjældne tilfælde, hvor parten har haft en væsentlig økonomisk fordel i forbindelse med processen, men hvor retten af særlige grunde i medfør af § 312, stk. 1, 2. led, måtte have fritaget den tabende modpart for at betale sagens omkostninger, dels sådanne tilfælde, hvor parten har opnået fri proces ved at give urigtige oplysninger af væsentlig betydning, eller hvor de forudsætninger, under hvilke fri proces må antages at være meddelt, senere er bristet på grund af forhold, som parten snarere bør bære risikoen for end det offentlige. Størst praktisk betydning vil reglen dog kunne få i de tilfælde, hvor retten i medfør af særlige lovbestemmelser, f.eks. i ægteskabssager (§ 449) ... eller i medfør af den foreslåede nye regel i § 259, stk. 2, af egen drift har beskikket advokat for en part eller har truffet andre foranstaltninger, der medfører udgifter, som skal afholdes efter reglerne om fri proces."

Ved lov nr. 554 af 24. juni 2005 blev retsplejelovens § 335 nyaffattet og indsat som retsplejelovens § 332, stk. 2. I forarbejderne anføres om anvendelsesområdet for bestemmelsen i de specielle bemærkninger til bestemmelsen bl.a. følgende (Folketingstidende 2004-05, 2. samling, tillæg A, lovforslag nr. L 132, side 5566):

"Bestemmelsen viderefører med en enkelt ændring den gældende regel i retsplejelovens § 335.

Det foreslås, at retten ved sagens afslutning skal kunne pålægge en part at refundere statskassens udgifter til den fri proces, hvis partens forhold, herunder som disse er efter sagens udfald, taler for det. Det kræves således ikke længere, at omstændighederne i øvrigt tillige skal tale for det, og det fremhæves særligt, at partens forhold omfatter forholdene, som de er efter sagens udfald.

Det forudsættes således, at retten i alle tilfælde, hvor en part med fri proces tilkendes et større pengebeløb, fremover vil overveje, om parten bør pålægges at refundere statskassens udgifter til den fri proces.

Retten bør også hvor en part med fri proces i øvrigt besidder større (likvid) formue overveje at pålægge parten helt eller delvis at refundere statskassens udgifter til den fri proces. Det bemærkes herved, at formue ikke (direkte) indgår i de økonomiske betingelser for fri proces (men kun indirekte i kraft af afkast af formuen)."

Højesterets begrundelse og resultat

Advokat Rasmus Juvik blev i henhold til retsplejelovens § 259, stk. 3, 2. pkt., beskikket som advokat for Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen under en retssag, som Metroselskabet I/S havde anlagt mod ham. Spørgsmålet for Højesteret er, om Kurant Nørrebro Dæk Service skal refundere statskassen det salær på i alt 80.000 kr. plus moms, som statskassen har afholdt til den beskikkede advokat.

Højesteret finder, at det efter forarbejderne til retsplejelovens § 259, stk. 3, 2. pkt., må lægges til grund, at retsplejelovens kapitel 31 om fri proces, herunder § 332, stk. 2, finder anvendelse med hensyn til salær og godtgørelse for udlæg til en advokat, som er beskikket efter § 259, stk. 3, 2. pkt.

Reglerne i kapital 31 om fri proces indebærer, at advokatsalæret i første omgang afholdes af statskassen, men § 332, stk. 2, fører til, at retten kan pålægge en part, der har fået en advokat beskikket efter § 259, stk. 3, 2. pkt., helt eller delvist at erstatte statskassens udgifter ved beskikkelsen, i det omfang udgifterne ikke pålægges modparten, når partens forhold, herunder som disse er efter sagens udfald, taler for det.

Det fremgår af forarbejderne, at der i tilfælde, hvor der er beskikket advokat i medfør af § 259, stk. 3, 2. pkt., ofte vil være anledning til at gøre brug af bestemmelsen i § 332, stk. 2.

Efter en samlet vurdering af sagens principielle karakter og udfald ved de forskellige instanser samt de forhold, at Kurant Nørrebro Dæk Service stilles økonomisk ringere ved sagens afslutning, og at sagen ikke er ført på Kurant Nørrebro Dæk Services initiativ, finder Højesteret, at der ikke er grundlag for, at Kurant Nørrebro Dæk Service pålægges at refundere statskassen det salær, som statskassen har afholdt til den beskikkede advokat for byret og landsret.

Højesteret ændrer derfor landsrettens afgørelse, således at Kurant Nørrebro Dæk Service ikke skal refundere statskassen det salær på i alt 80.000 kr. plus moms, som statskassen har afholdt til den beskikkede advokat.

THI BESTEMMES:

Landsrettens afgørelse ændres, således at statskassen endeligt skal afholde det salær på i alt 80.000 kr. plus moms, som den beskikkede advokat for Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen er blevet tilkendt for by- og landsret.

I sagsomkostninger for Højesteret skal statskassen til Kurant Nørrebro Dæk Service ved Henrik Aagreen Larsen betale 5.000 kr. Det idømte beløb skal betales inden 14 dage efter afsigelsen af denne kendelse og forrentes efter rentelovens § 8 a.